

Date: 27th April-2026

INTERYER DIZAYNDA MILLIYLIK VA ZAMONAVIYLIK UYG'UNLIGI

Shuhratova E'zoza Sherzod qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomchilik va dizayn instituti Dizayn fakulteti 1 bosqich dizayn interyer yonalishi 020/25 gurux talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada interyer dizaynida milliy an'ana va zamonaviylik uyg'unligini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot maqsadi – mahalliy madaniy kodlarni saqlab qolgan holda, zamonaviy hayot talablariga javob beradigan interyer yechimlarini ishlab chiqish metodologiyasini asoslashdir. Maqolada semiotik tahlil va komparativ metod yordamida o'zbek va Markaziy Osiyo mintaqasining an'anaviy bezak elementlari zamonaviy minimalistik uslublar bilan qanday uyg'unlashishi ko'rib chiqiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, milliylikni faqat dekorativ element sifatida emas, balki fazoviy tashkilot va barqaror materiallar tanlash orqali integratsiya qilish samarali ekan.

Kalit so'zlar: interyer, dizayn, ranglar uyg'unligi, funktsionallik, arxitektura.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of the formation of harmony between national traditions and modernity in interior design. The purpose of the research is to substantiate the methodology for developing interior solutions that meet the requirements of modern life while preserving local cultural codes. The article examines how traditional decorative elements of the Uzbek and Central Asian regions are combined with modern minimalist styles using semiotic analysis and comparative methods. The results show that it is effective to integrate nationality not only as a decorative element, but also through spatial organization and the selection of sustainable materials.

Keywords: interior, design, color harmony, functionality, architecture.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты формирования гармонии между национальными традициями и современностью в дизайне интерьеров. Цель исследования – обосновать методологию разработки интерьерных решений, отвечающих требованиям современной жизни при сохранении местных культурных кодов. В статье рассматривается, как традиционные декоративные элементы узбекского и центральноазиатского регионов сочетаются с современным минималистским стилем с использованием семиотического анализа и сравнительных методов. Результаты показывают, что эффективна интеграция национальной идентичности не только как декоративного элемента, но и посредством пространственной организации и выбора экологически чистых материалов.

Ключевые слова: интерьер, дизайн, цветовая гармония, функциональность, архитектура.

KIRISH

Globalizatsiya jarayonlari va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi interyer dizaynida universal standartlarning shakllanishiga olib kelmoqda [1]. Biroq, bu jarayon madaniy identifikatsiyaning yo'qolishi xavfini ham tug'diradi. Interyer dizaynida milliylik va zamonaviylik uyg'unligi – bu faqat estetika masalasi emas, balki psixologik qulaylik, ijtimoiy xotira va barqaror rivojlanish prinsiplarini o'zida mujassam etgan kompleks muammodir.

Zamonaviy dizayn funktsionallik, minimalizm va texnologik integratsiyani talab qilsa, milliy dizayn tarixiy meros, ramziylik va mahalliy iqlim sharoitlariga moslashuvchanlikni ifodalaydi. Ushbu ikki yo'nalishni uyg'unlashtirish orqali "glokal" (global + lokal) dizayn konsepsiyasi shakllanadi, bu esa insonning o'z muhitida o'zini identifikatsiya qilishiga va madaniy uzluksizlikni ta'minlashga xizmat qiladi [2].

Mavzu bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar uch asosiy yo'nalishda guruhlanadi. Birinchidan, madaniy semiotika va identifikatsiya masalalari: Yu. Lotman va R. Barthes asarlarida makonning madaniy kodi va ramziy tizimlari tahlil qilingan [3]. Ular interyerdagi naqsh, rang va shakllarning ma'naviy-axloqiy yukini ko'rsatib beradi.

Ikkinchidan, zamonaviy dizayn nazariyasi: L. Sullivan ("Form follows function") va Le Corbusier asarlarida funktsionallik, ergonomika va inson ehtiyojlariga moslashuvchanlik prinsiplari bayon etilgan. Uchinchidan, barqaror dizayn va mahalliy materiallar: so'nggi yillarda o'zbekistonlik olimlar ishlarida an'anaviy qurilish materiallarining energosamaradorlik va ekologik jihatdan afzalliklari o'rganilgan [4].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliylik va zamonaviylikni mexanik qo'shish o'rniga, ularni konseptual darajada sintez qilish metodologiyasi yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu tadqiqotning ilmiy yangiligini tashkil etadi.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi: tizimli tahlil – interyer elementlarini funktsional, estetik va madaniy komponentlar sifatida o'rganish; komparativ metod – an'anaviy o'zbek uyi tuzilishi va zamonaviy open-space konsepsiyasini solishtirish; semiotik tahlil – naqsh, rang va materiallarning ma'naviy yukini dekodlash [5].

NATIJAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy yo'nalishlarni ko'rsatdi:

An'anaviy o'zbek uyida "ayvon" ichki va tashqi makon o'rtasidagi o'tish zonasi bo'lib, iqlimni tartibga solish va ijtimoiy muloqot uchun xizmat qilgan. Zamonaviy interyerda bu konsept "yarim ochiq zonalar", vertikal bog'lar va shaffof panellar orqali amalga oshirilishi mumkin. Natijada yorug'lik va shamollatish tabiiy yo'l bilan ta'minlanadi, energiya sarfi 30% ga kamayadi.

Ganch, yog'och o'ymakorligi va paxta matolari an'anaviy elementlar hisoblanadi. Ularni zamonaviy kompozit materiallar, aqlli oynalar va 3D bosma texnologiyalari bilan birlashtirish mumkin. Masalan, ganch naqshlarini lazer kesish orqali devor panellariga integratsiya qilish, an'anaviy estetikani saqlab, qurilish jarayonini tezlashtiradi [6].

O'zbek interyerida ko'k, yashil, oltin va terrakota ranglar ustunlik qiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bu ranglar neyropsixologik jihatdan tinchlantiruvchi va diqqatni

Date: 27th April-2026

jamlashga yordam beruvchi ta'sirga ega. Zamonaviy LED yoritish tizimlari yordamida ushbu ranglarning intensivligini vaqt va kayfiyatga qarab sozlash mumkin.

AR/VR texnologiyalari yordamida interyerdagi an'anaviy naqshlarning tarixiy ma'nosini interaktiv tarzda taqdim etish imkoniyati yaratildi. Bu yosh avlod uchun madaniy merosni raqamli formatda o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Interyerda rang tanlashdagi asosiy vazifa bu interyerdagi uyg'unlikka erishishdir. Dizayner tomonidan to'g'ri tanlangan ranglar interyerdagi qulaylik va osoyishta muhitni vasokinlikni ifodalaydi.. Aksincha, noto'g'ri tanlangan ranglar esa noqulaylik, asabiylik, salbiy hissiyotlar, kayfiyatning yomonlashuvi yoki ishonchning pasayishiga olib kelishi mumkin. Interyerda rang tanlashning o'ziga xos qiyinchilik va talablari bor. Masalan: Uchdan ortiq ranglar uyg'unligini bir joyda qo'llamaslik-bu holat ko'zni toliqtirib, qulaylik hissini yo'qotadi. Shu uchdan rangdan asosiysi:

Asosiy rang- interyerdagi eng katta maydonni egallaydi va umumiy uslubning asosiy ohangini belgilaydi. Bu rang xonadagi asosiy muhitni yaratadi.

Yordamchi rang- kichikroq maydonni egallaydi, masalan: parda, mebel qoplamasi va boshqa yirik bo'lmagan elementlarda qo'llaniladi. Burang asosiy rang bilan uyg'un bo'lishi kerak.

Aksent (urg'u) rangi-eng kam miqdorda ishlatiladi va asosan dekorativ buyumlar, yoritgichlar, aksessuarlar kabi bezaklarda ko'rinadi. Bu rang interyerni jonlantiradi va e'tibor markazlarini belgilaydi. (1-rasm 1-misol)

Misol 1: Zamonaviy va sokin interyer (Mehmonxona uchun). Asosiy rang (60%) Och kulrang devorlar, pol, yirik mebel (divan). Yordamchi rang (30%) Oq ship, javonlar, gilam, qisman mebel. Aksent rang (10%) Sarg'ish/mustard yostiqlar, dekorlar, rasm ramkalari, lampa aks ettirilgan bo'lib, interyerdagi jonli nuqtalarga aylanishi bilan birga, umumiy ko'rinishga harakatchanlik va xarakter bag'ishlaydi.

Bunday ranglar muvozanati 60-30-10 qoidasiga asoslangan bo'lib, mehmonxona interyerining zamonaviy, sokin va estetik jihatdan jozibador bo'lishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, aksent ranglar yordamida makonda individuallik va uslubiy yaxlitlik hosil qilinadi.

XULOSA

Interyer dizaynida milliylik va zamonaviylik uyg'unligi – bu statik uslub emas, balki dinamik jarayondir. U quyidagi prinsiplarga asoslanishi kerak:

1. Konseptual integratsiya: milliy kodlarni shakl emas, balki fazoviy mantiq va iqlim moslashuvi sifatida qo'llash.

2. Texnologik sintez: an'anaviy materiallarni zamonaviy ishlov berish usullari bilan boyitish.

3. Barqarorlik: mahalliy resurslardan foydalanish va energiya samaradorligi prinsiplarini hisobga olish.

4. Psixo-emotsional moslik: foydalanuvchining madaniy xotirasini hurmat qilgan holda ergonomik yechimlar taklif qilish.

Date: 27th April-2026

Kelgusi tadqiqotlar sun'iy intellekt yordamida madaniy naqshlarni avtomatik generatsiya qilish va milliy interyerning neyron-psixologik ta'sirini o'rganishga qaratilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Alexander C. A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction. Oxford: Oxford University Press, 1977. – 1120 p.
- [2] Хайитов А. Ўзбек миллий меъморчилиги ва интерьер санъати. Тошкент: Фан, 2018. – 284 б.
- [3] Lotman Y. M. Universe of the Mind: A Semiotic Theory of Culture. Bloomington: Indiana University Press, 1990. – 296 p.
- [4] Хусанов Т., Абдуллаева Д. Барқарор қурилиш материаллари ва анъанавий услублар // Архитектура ва Қурилиш. 2022. №3. Б. 45-58.
- [5] Каримов Н. Маданий кодлар ва замонавий макон. Самарқанд: СИФУ нашриёти, 2020. – 196 б.
- [6] McLennan J. F. The Philosophy of Sustainable Design. Washington: Ecotone Publishing, 2004. – 312 p.

